

Prosjektleder: Ragnhild Furebotten **Opptak:** NRK, Rolf Myklebust 1955
Mastering og produksjon: Lydmuren AS **Engelsk oversetting:** Mary Hegge
Grafisk design: Eva Karlsson **Økonomisk støtte:** Rådet for folkemusikk og
folkedans, Norsk Kulturråd, Helgeland Sparebank og Arbor Hattfjelldal AS
Takk til: Synnøve og Dagfinn Vollan for gjestfrihet, informasjon og utlån av bilder,
og Kåre Ørjedal for informasjon

t: 04-40N

HANS HAUGEN / 1900-1973

Hans og Torbjørn Haugen

19. **Fangstmannshalling etter Tøger Haugen** Felestille: g-d-a-e
«Hans Haugen spela ein halling kalla Fangstmannshalling. Truleg hadde far hans Tøger Haugen lært slåtten av Ole Olsen Wold fra Gauldal, som gikk under navnet Fangstmannen»
20. **Knepparen, polsdans etter Tøger Haugen** Felestille: a-e-a-e
21. **Tussepolsdans etter Tøger Haugen** Felestille: a-d-fiss-e
22. **Hoppvals etter Torger Larsen Svenskvoll** Felestille: g-d-a-e
23. **Polsdans etter Tøger Haugen** Felestille: g-d-a-e
24. **Brurevals etter Tøger Haugen** Felestille: g-d-a-e
«Hans Haugen spela ein vals som hær er kalla Brurevalsen, slik som far hans, Tøger Haugen, spela slåtten. Legg merke til slektskap hær med ein gudbrandsdalsvals.»
25. **Polsdans etter Tøger Haugen** Felestille: g-d-a-e
26. **Reinlender etter Tøger Haugen** Felestille: g-d-a-e
27. **Polsdans etter Tøger Haugen** Felestille: g-d-a-e
«Denne polsdansen minner om ein springleik fra Gudbrandsdalen og Nordfjord. Truleg kommet sørafrå.»
28. **Polsdans etter Tøger Haugen** Felestille: g-d-a-e

SLÅTTEOMTALE

01. **Huldrevalsen etter Tøger Haugen** Felestille: g-d-a-e
«Vi får høyre Huldrevalsen. Denne har Hans Haugen lært av far sin Tøger Haugen, men truleg er valsen koma sørafrå. Konferer slåtta fra Gudbrandsdalen.»
02. **Polsdans etter Tøger Haugen** Felestille: g-d-a-e
03. **Polsdans etter Tøger Haugen** Felestille: g-d-a-e
04. **Reinlender etter Torger Larsen Svenskvoll** Felestille: g-d-a-e
05. **Gammel vals etter Torger Larsen Svenskvoll** Felestille: g-d-a-e
06. **Polsdans etter Hans Haugen** Felestille: a-d-a-e
07. **Polsdans etter Hans Haugen** Felestille: a-d-a-e
08. **Reinlender av Torger Larsen Svenskvoll** Felestille: g-d-a-e
09. **Hoppvals etter Tøger Haugen** Felestille: g-d-a-e
10. **Polsdans etter Tøger Haugen** Felestille: a-d-a-e
11. **Gammel rundvals etter Tøger Haugen** Felestille: g-d-a-e
12. **Reinlender av Torger Larsen Svenskvoll** Felestille: g-d-a-e
13. **Vals** Felestille: g-d-a-e
14. **Støttingkjøraren, reinlender etter Torger Larsen Svenskvoll** Felestille: g-d-a-e
15. **Polsdans etter Tøger Haugen** Felestille: a-d-a-e
«Atter ein polsdans etter Tøger Haugen. Ein kan kanskje synes at tempoet er litt... snygt, menne... Hans Haugen seie at slik spela far hans det, og slik vart vel då dansa og. For Tøger Haugen spela til dans, og Hans Haugen har også spela polsdansen til dansen.»
16. **Vals etter Torger Larsen Svenskvoll** Felestille: g-d-a-e
17. **Masurka etter Torger Larsen Svenskvoll** Felestille: g-d-a-e
18. **Dronningen, gammel vals etter Tøger Haugen** Felestille: g-d-a-e
«Vi høyrer ein gammal vals som Hans Haugen bærre har høyrte far sin spele, og han kalla valsen for Dronningen. Samalik valsen som er kalla Kongen på Sunnmøre. Det er same slåttene i variant. Dette hær er ein av de slåttane som vart kalla Fangstmannslåtter, etter Ole Olsen Wold fra Gauldal, som vart kalla Fangstmannen.»

■■■ Hans Tøgersen Haugen ble født 22. november 1900 på Gammel-Haugen gård i Susendal. Far var Tøger Johansen Haugen (1861–1955) og mor var Sina Pedersdatter Haugen (1866–1941). Hans var den nest yngste i en søskenflokk på fire.

Farfaren til Hans, Johan Nikolai Nilsen (1813–1905), kjøpte gården Haugen av ei enke og flyttet dit i 1853. Familien bodde på Haugen i mange år, men da far til Hans, Tøger Haugen ble voksen, begynte han å bygge nytt på flata nedenfor bakken – der gården ligger i dag. Tøger overtok gårdsbruket da faren døde i 1905, og i 1915 overtok Hans og broren Johan gården i fellesskap. Hans var da fremdeles bare guttunge, så bruket ble drevet i fellesskap. Etter hvert ble Hans tildelt parten Sørum som er sørparten av hovedbruket, og flyttet dit i nybygget hus sammen med mor og far i 1926. Hans giftet seg med Hilda Skundberg (1906–1977) og de fikk datteren Synnøve Hedvig i 1946. I dag har Synnøve overtatt Sørum og bor der sammen med ekte mannen Dagfinn Vollan.

Hans begynte å spille fele i 11–12 års alderen, og han lærte kunsten av faren sin Tøger. Tøger var en av Hattfjeldals store spellemenn, og straks Hans hadde fått ei fele mellom hendene dro han med faren og spilte til dans rundt om på bygdehusene. Alle fire i søskenflokk Haugen skal ha spilt fele, noen kanskje mer enn andre, men Hans og broren Johan skal ha spilt mye sammen til dansefester.

ALLSIDIG SPELLEMANN

I tillegg til å være gårdbruker og spellemann, skal Hans ha hatt en rekke andre interesser. Hans ble benyttet som bygdeslakter, hjalp til med kalvingen, stelte klove- ne på dyra og ble tilkalt av bygdefolket når kyrne hadde

■■■ Hans Tøgersen Haugen was born November 22, 1900, at Gammel-Haugen farm in Susendal. His parents were Tøger Johansen Haugen (1861-1955) and Sina Pedersdatter Haugen (1866-1941). He was the second youngest among four siblings.

His paternal grandfather, Johan Nikolai Nilsen (1813-1905), bought the Haugen farm from a widow and moved there in 1853. The family lived at Haugen for many years, but when Hans's father was a grown man, he began to build a new place on the flat area down the hill, where the farm still stands. Tøger took over the farm in 1905 when his father died. In 1915 Hans, still a boy, and his brother Johan took over the farm and ran it jointly. After a while, Hans received Sørum, which is the south part of the main farm, and moved into the newly built house there with his mother and father in 1926. Hans married Hilda Skundberg (1906-1977), and they had a daughter, Synnøve Hedvig, in 1946. Synnøve has taken over Sørum and lives there today with her husband, Dagfinn Vollan.

Hans began to play the fiddle when he was 11 or 12, and he learned from his father, Tøger. Tøger was one of the great fiddlers of Hattfjeldal, and as soon as Hans had a fiddle in his hands he went around with his father playing for dances in the area. All four of the Haugen siblings played the fiddle, some perhaps more than the others. It is said that Hans and his brother Johan played together often for dance parties.

MANY-SIDED FIDDLER

In addition to being a farmer and fiddler, Hans had a number of other interests. He was a butcher, helped with calving, cared for animals' hooves and was called by the local people when their cows had milk fever. He

melkefeber. Han var også skomaker, drev flittig med trearbeid og arbeidet som smed – den gamle smia står fremdeles på Sørum. Hans blir beskrevet som en mann med et jevnt godt humør, og lett til sinns.

Hans spilte fele hele livet, bortsett fra noen sykdomsperioder. I 18–20 års alderen fikk han pleuritt og lå på sykehus i Sandnessjøen en hel sommer. Hans mente man ble frisk av å drikke geitmelk – og frisk ble han. Senere brakk han ryggen etter å ha ramllet baklengs ut av hestekjerra, og måtte gå med skinnkorsett det meste av sitt voksne liv. Bortsett fra dette var Hans frisk helt til hjertet stoppa. Datteren Synnøve forteller at Hans spilte helt til det siste. Akkurat sånn ønsket han å avslutte livet.

Hans Haugen døde 23. juni 1973.

ROTTER

Bygdene Hattfjelldal og Susendal ble for ca. 200 år siden befolket med innflyttere sørfra. De første nybyggerne skal ha kommet fra Gudbrandsdalen, og ellers skal det ha kommet folk fra Trøndelag og Valdres. Dette kan høres på dialekten i området; en blanding av nordnorske ord og uttrykksmåter og et tonefall sørfra.

Det er naturlig å tro at disse innflytterne tok med seg kulturtradisjoner fra sine hjembygder, og at det fantes spellemenn blant nybyggerne som hadde med seg nye slåtter til Hattfjelldal og Susendal. Man kjenner navnene til flere spellemenn som deltok i flyttinga, men opplysningene er mangelfulle og det er vanskelig å tidfeste når de kom nordover. Det finnes heller ingen dokumentasjon på hvilke slåtter i repertoaret til Hans Haugen, eller i det øvrige lokale musikkmiljøet som kom med innflytterne. En kan bare lete etter varianter av de samme slåttene og eventuelt trekke slutninger ut i fra det.

was also a shoemaker, an active woodworker and a blacksmith. His old smith still stands at Sørum. Hans is described as even-tempered and easy going.

Hans played fiddle his entire life except during some periods of illness. At 18 or so, he had pleurisy and spent a whole summer in the hospital in Sandnessjøen. Hans thought drinking goat milk made one healthy—and healthy he became. Later he broke his back after falling out of a horse cart and wore a leather corset most of his adult life. Otherwise, Hans was quite healthy until his heart stopped. His daughter, Synnøve, tells that Hans played up to the very end—exactly as he wished to end his days.

Hans Haugen died June 23, 1973.

ROOTS

The rural communities Hattfjelldal and Susendal were settled 200 years ago by people who moved there from the south. The first settlers are said to have come from Gudbrandsdal, and later from Trøndelag and Valdres. This can be heard in the dialect in the area, a blending of north Norway words and expressions with an intonation from the south.

It's natural to think that these incomers brought their cultural traditions from their home areas and that among these settlers there were fiddlers who brought tunes new to Hattfjelldal and Susendal. Names of several of the fiddlers who came are known, but the information about them is spotty and it is difficult to date when they arrived. Neither is there documentation as to which tunes in Hans Haugen's repertoire, or in the rest of the local music, came with the incoming settlers. One can only look for variants of the same tunes and possibly draw conclusions through comparisons.

spilt på oppstilt bass (a-d-a-e). Et par andre, mer uvanlige, felestiller blir også benyttet: Knepparen går på felestille oppstilt ters og bass (a-e-a-e) og Tussepolsdansen går på felestille oppstilt bass og nedstil kvart til fiss (a-d-fiss-e). Sistnevnte er et svært uvanlig felestille i vanlig-fele distrikt. Felestillet går under navnet Gjermondstille, og på vanlig fele kjenner en bare til 4 slåtter på dette stillet i tillegg til Haugens Tussepolsdans. På hardingfele kalles stemmingen for Thomasklokkestille.

Hans hadde et høgt tempo på slåttene når han spilte fele, men det er jamt og stødig. Han er fram på i takta i spillet sitt og det oppleves som et voldsomt framdriv i fremførelsen. Ved hjelp av buen betoner han hvert slag i takta så en får en klar fornemmelse av pulsen i slåttene. Musikken hans oppleves som energisk, utadvent, suggererende og rå.

Det er et utvalg av slåttene Rolf Myklebust gjorde opptak av i 1955 som er presentert på denne plata.

/Ragnhild Furebotten

played in tuned-up bass (a-d-a-e). A couple of other more unusual tunings are also used: "Knepparen" is played in a-e-a-e, and "Tussepolsdansen" is played in a-d-f#-e. This last-mentioned is very unusual in the ordinary-fiddle district and is called Gjermund tuning. On the ordinary fiddle only four tunes are known in this tuning besides Haugen's "Tussepolsdans." On Hardanger fiddle it is called Thomasklokkestille (St. Thomas church bell tuning).

Hans played fiddle tunes at a high tempo, but it was even and steady. He is ahead of the beat in the music, which is experienced as an intense forward drive in the presentation. With the help of the bow he stresses every beat so one gets a clear sense of the pulse in the tunes. His music is energetic, outgoing, hypnotizing and unrefined.

This CD presents a selection of the tunes Rolf Myklebust recorded in 1955.

/Ragnhild Furebotten

Gammel-Haugen gård

Myklebust fikk de, gjennom Hans Haugen, den største samlinga av slåttemusikk på fele under deres innsamlingsferd i Nordland. I folkemusikkarkivet til NRK ligger det opptak av 30 soloslåtter innspilt av Hans Haugen og 20 slåtter spilt inn med en kvartett bestående av Hans Haugen (fele), Ingebrigt Fagerbakk (fele), Torbjørn Haugen (trekkspill) og Bjørnar Mikkjeljord (trekkspill).

Solorepertoaret består av tretten polsdanser etter faren Tøger Haugen, seks reinlendere, seks valser, to hoppvalser (polka), tre masurkaer og en halling. Arkivmaterialet med Hans Haugen er et av de mest omfattende fra landsdelen, og Hans Haugen er også en av de største polsdanskindene fra Nordland. Rolf Myklebust skriver i «Femti år med folkemusikk» at «Hans Haugen var glad for at dei gamle slåttane vart fester på opptak, for han rekna med at etter han blir ikkje slåttane spelte lenger i Hattfjelldal.»

Mesteparten av de innspilte slåttene går på vanlig felestille (g-d-a-e), men noen av polsdansene blir også

obtained, through Hans Haugen, the largest collection of folk music tunes on ordinary fiddle. In NRK's folk music archives there are 30 solo tunes played by Hans Haugen and 20 tunes played by the quartet of Hans Haugen and Ingebrigt Fagerbakk on fiddle and Torbjørn Haugen and Bjørnar Mikkjeljord on accordion.

The solo repertoire contains 13 pols dance tunes after Tøger Haugen, 6 reinlenders, 6 waltzes, 2 polkas, 3 mazurkas and a halling. The archive material of Hans Haugen is among the most extensive from this part of the country, and Hans Haugen is also one of the greatest sources for pols dance tunes from Nordland.

Rolf Myklebust writes in *Femti år med folkemusikk* (Fifty years with Folk Music) that Hans Haugen was happy the old tunes were saved on recordings, because he reckoned that the tunes wouldn't be played in Hattfjelldal after he was gone.

Most of the recorded tunes are in the usual fiddle tuning (g-d-a-e), but some of the pols dances are also

Hans Haugen

Hans Haugen

Hilmar, men kjente han gjennom folkemusikkhalvtimen på radio. Folkemusikkhalvtimen var viktig å få med seg, og i Susendal fikk de også inn svensk radio. Slik hørte Hans også mye svensk gammeldans.

SUSENDALINGAN

I 1947–48 ble det holdt et notekurs i Susendal av en mann ved navn Bull Hansen. Noen av kursdeltakerne gikk sammen og dannet Susendal Spellemannslag. Hans Haugen trakterte fela, Bjørnar Mikkjeljord og Torbjørn Haugen på trekkspill, Gunnar Olsen og Ole Johansen på gitar og Otto Børresen spilte klarinett. Susendal spellemannslag eksisterte ikke veldig lenge, men var forløperen til gruppa «Susendalingan» som var aktiv et stykke ut på 90-tallet.

Repertoaret var stort sett runddansmusikk. Kåre Bolstad forteller at de spilte «lokal musikk fra alle steds», med dette mente Bolstad at de spilte lokal musikk fra Hattfjelldal, musikk fra Sverige og musikk sørfra. Bolstad forteller at Hans Haugen var spesielt glad i polsdansen, men den ble ikke spilt noe særlig i «Susendalingan». De hadde da prøvd, men de syntes den var for vanskelig. Uansett var det ikke særlig mange som danset pols lenger.

«Susendalingan» gjorde noen kassetinnspillinger og deltok i flere radioprogram med NRK. De spilte inn fire LP-plater, men Hans Haugen var kun med på den første: «Gamle kjenninger fra Helgeland». Denne plata ble spilt inn i 1972, året før Hans døde. Einar Fagerli tok over på fele etter at Hans sluttet.

SLÅTTENE OG NAK-OPPTAK

Sommeren 1955 dro Rolf Myklebust fra NRK på besøk til Susendal for å gjøre opptak med medlemmene. I følge

able in Susendal, so Hans heard much Swedish gammeldans music (waltz, polka, schottische).

SUSENDALINGAN

In 1947-48 a man named Bull Hansen held a music course in Susendal. Some of the participants got together and formed the Susendal Spellemannslag. Hans Haugen played fiddle; Bjørnar Mikkjeljord and Torbjørn Haugen, accordion; Gunnar Olsen and Ole Johansen, guitar, and Otto Børresen, clarinet. The Susendal Spellemannslag didn't exist very long but was the forerunner to the group Susendalingan, which was active until the 1990s.

The repertoire was largely runddans music (waltz, polka, reinlender). Kåre Bolstad tells that they played "local music from everywhere," by which he meant local music from Hattfjelldal, music from Sweden and music from south of their area. According to Bolstad, Hans Haugen really liked pols, but Susendalingan didn't play it very much. They had tried but thought it was too difficult to play. In any case, not very many people danced pols any longer.

Susendalingan made some cassette recordings and took part in several radio programs on NRK (Norwegian National Broadcasting company). They made four LP recordings, but Hans Haugen was on only the first, Gamle kjenninger fra Helgeland, which was made in 1972, the year before he died. Einar Fagerli took over on fiddle after Hans was gone.

TUNES AND NAK RECORDINGS

In the summer of 1955 Rolf Myklebust, from NRK, went to Susendal to record the folk musicians. According to Myklebust, during this collecting tour in Nordland NRK

Hans Haugen var ikke av innflytterfolk. Haugen-slekta har røttene sine fra Helgeland. I repertoaret til Hans finnes det likevel mange slåtter som vi finner varianter av andre steder i landet. Nå spilte riktignok ikke Hans bare sammen med faren Tøger, men alle polsdansene Hans har på repertoaret skal han ha etter faren. Det er særlig i disse polsdansene at en finner varianter sørfra, og disse polsdansene har ikke så veldig mye til felles med polsdansrepertoaret ellers på Helgeland. Både Tøger og Hans spilte mye med sambygdingen Torger Larsen Svenskvoll (1856–1930). Torger var født i Susendal, men familien hans kom flyttende fra Meråker til Susendal i 1850. Torger trakterte flere instrumenter, var positivbygger og komponerte et stort antall slåtter. Mange av disse komposisjonene var på repertoaret til Hans.

FORBILDER

Faren Tøger var den viktigste læremesteren til Hans. Polsdansen var en stor og viktig del av repertoaret til Tøger og dette videreførte han til sønnen. Helger skal ha lært slåtter av storspellemannen på Helgeland, Jakob Ivarsson Angermoen (1831–1900), som visstnok også var hans store forbilde. Hans fikk bare høre gjertord om Jakob Ivarsson ettersom Jakob døde samme året som Hans ble født.

I 1968 hadde Hans sin store musikalske opplevelse. Sammen med svigersønnen Dagfinn la han ut på kjøretur til Vilhelmina i Sverige. De skulle reise til «Hembygdsgdagarna» for å høre Eric Østs Orkester, fiolinvirtuos fra Sverige (1906–1984). Dette var en fantastisk opplevelse for Hans.

Felespilleren Hilmar Alexandersen fra Steinkjer (1903–1993) var også et forbilde. Hans møtte aldri

Hans Haugen was not from among the newer settlers in the area—the Haugen family had roots in Helgeland. All the same, many tunes in Hans Haugen's repertoire have variants in other places in the country. Hans certainly played not only with his father, but his father is said to be the source of the pols dances in his repertoire. One finds variants from the south particularly in these tunes, and they don't otherwise have much in common with pols tunes from Helgeland. Both Tøger and Hans played often with their fellow Susendal fiddler Torger Larsen Svenskvoll (1856-1930). Torger was born in Susendal, but his family moved there from Meråker in 1850. Torger played several instruments, was a barrel-organ builder and composed a large number of tunes, many of which Hans played.

MODELS

Hans's most important teacher was his father, Tøger. Pols dance tunes were a large and important part of Tøger's repertoire and he passed them on to his son. Tøger is said to have learned tunes from the great fiddler of Helgeland, Jakob Ivarsson Angermoen (1831-1900), who was certainly also Tøger's important role model. Hans got to know t Jakob Ivarsson only indirectly, because Jakob died the same year Hans was born.

In 1968 Hans and his son-in-law, Dagfinn, drove to Vilhelmina, Sweden, to festival to hear Eric Øst's Orkester. Øst (1906-1984) was a violin virtuoso from Sweden. It was a fantastic musical experience for Hans.

The fiddler Hilmar Alexandersen (1903-1993), from Steinkjer, was also a model. Hans never met Hilmar but was familiar with him through the folk music program on Norwegian radio. Listening to the folk music program was important, and Swedish radio was also avail-

Susendalingan